

גמתי בגרמנית: "יה! יה!"
 האיש החליט לתת לי ללכת. היה שם מתורגמן. גרמני שחי כיוון, והוא התנגד לשיחורוי. אבל מכיוון שהייתי גבוה ובלונדי — אז הייתי בלונדי — ובעל חזות ארית, ומכיוון שהייתי מלחין, שיחררו אותי.
 הגובה שלי 1.95 מטר.
 אמרו לי: "אתה משוחרר, חוזר מהר ותקבל את תעודת-הזהות שלך." כך ניצלתי.

עד אז הייתי לכדי. הייתי נגד אלי-מות. אבל עכשיו הצטרפתי לצבא העממי — המחתרת הקומוניסטית — והפכתי לאיש מאורגן.
 אני נגד אלימות, אבל הייתי בעד אלימות נגד הגרמנים. לחמתי נגד הגרמנים, הרגתי הרבה אנשי-גסטאפו. הרבה אנשי אס.אס. לכדנו אותם והרגנו אותם. כשהיינו לוכדים איש כזה, היינו לוקחים אותו ליער, היינו מטילים קוביה כדי להחליט מי יהרוג אותו, וכשהגורל נפל עליי — לקחתי אקרה ויריתי בראשו.
 אחר-כך לחמנו באנגלים.
 והרגנו גם הרבה אנגלים.
 כמו היהודים אני מאמין בעיקרון של שן תחת שן ועין תחת עין.

סימפוניות ככלא

איש שמן אני, ואני נגד האלימות. אבל גם הבערות היא אלימות. בארצות הקומוניסטיות, אם המנהיגים נוסעים בלימוזינות והעם עני — גם זו אלימות.

מאז 1942 אני חבר במפלגה הקומוניסטית. עכשיו אני גם כפנים וגם בחוץ. המפלגה הקומוניסטית היוונית מפולגת. יש שניים-שלושה פלגים, והיא במצב קשה מאוד. הייתי חבר הפרלמנט מטעם המפלגה הקומוניסטית אבל התפטרתי, ועכשיו אינני חבר מן השורה. אני דוגל באידיאלים שלה, אבל יש לי השקפות לגמרי שונות על הרכיבים להגשמתם.
 אינני מקבל את המישמעת הנדרשת עליידי המפלגה הקומוניסטית. בכל מפלגה קומוניסטית יש קומץ של מנהיגים, והם קובעים לכרם. זה לא נראה לי. זה לא לרוחי.
 הנה, אחרי שמת צ'רנינקו, היו שני מועמדים לרשת את מקומו. האחד, גורבאצ'וב, נבחר. השני נעלם כלא היה. כתבתי סימפוניות. כשהייתי ככלא, ולא היה פסנתר, חיברתי סימפוניות

• יוון שוחררה מהגרמנים עליידי הבריטים. בפקודת וינסטון צ'רצ'יל, לקח הצבא הבריטי חלק במילחמה נגד הקומוניסטים. שעמדו אז להשתלט על יוון. מילחמת האזרחים. שבק נתמך הימין עליידי הבריטים והאמריקאים. הייתה אכזרית ביותר ונמשכה זמן רב.

מלחין תיאודורקיס

אני שונא פגיעה בבעלי-חיים. בצמחים ובבני-אדם. לפי הסדר הזה!"

גרס שקיימנו ב-1967 ככרתים. הנושא היה סוציאליזם ותרבות. היו שם אור"חיים מחו"ל. מיטראן וגאורדי היו שם. אמרתי שם שבארצות הקומוניסטיות קם סוג חדש של מלוכה. למשל, לפי החוקה הנהוגה עכשיו בקוריאה הצפונית, בנו של המנהיג קים איל-סונג הפך למנהיג החדש. בדרך של ירושה. אותו הדבר ברומניה של צ'אושסקו. אותו הדבר בכולגריה. יש שושלת.

הפיתרון היחיד הוא לשים קץ למוסד המנהיגות, להחליף את המנהיגים כל ארבע שנים, לשים את המנהיגים הישנים בבית-הסוהר.

(הערתי שזהו רעיון יווני מאוד. הרי ביוון העתיקה היה מקובל לשלוח מנהיגים, שהצליחו יותר מדי, לגלות.)

בדיוק כך. זה חשוב מאוד. זוהי הפילוסופיה שלי.

דין בא לעזור

בימי שילטון הקולונלים הייתי בכלא במשך שלוש שנים. בשנה הרביעית היגלו אותי.

באו לעצור אותי ביום ההפיכה, כי הייתי מנהיג החזית הפטריוטית. באו לביתי הסתתרת.

משה דיין טילפן באותו היום. הוא שהה אז במיקרה כיוון. הוא ביקר אצל בתו, יעל. שהיתה חברה של ידידי, קאקוויאניס.

ביום ההפיכה טילפן משה דיין לביתי. הוא ביקש לדבר עם אשתי. היא אמרה לו שירדתי למחתרת. כעבור כמה ימים חזרתי הביתה, ואז אשתי אמרה לי שדין הציע לה לבוא לעזור תנו ולראגן את ההתנגדות למישטר הקולונלים.

זה היה, כמובן, קשה מאוד, כי דיין היה איש ידוע. הורינו לו, אבל לא קיבלנו את הצעתו.

כעבור כמה ימים פרצה מילחמת ששת-הימים. כשבאתי ב-1972 ליש"ר ראל היה דיין שר-הביטחון. ביקשתי לדבר איתו. הוא אמר: "מעולם לא פגשתי בתיאודורקיס!" וזה היה נכון. הוא שינה את השקפתו. אני חושב שדין היה אדם מלא סתירות. אבל אני חושב שהיה כן.

אחר-כך היגלו אותי לכפר זאפרה, במרכז הרי הפלפונים, אותי ואת מיישפחתי, תחת שמירה של 20 איש. זה היה ב-1968-1969. הכפר שוכן בגובה של 1200 מטרים מעל לפני הים. (המשך בעמוד 35)

היו לנו שני אויבים — אחד כפנים ואחד בחוץ. במישור הבינלאומי היה צ'רצ'יל, שהחליט לחסל את הקומוניסטים ביוון. ואילו הקומוניסטים עצמם, שרצו להשתלט, לא היו מסוגלים לכך. האידיאלים היו יפים, אך האנשים לא התעלו לרמת האידיאלים.

אל האנגלים והאמריקנים הובילו אותנו אל מילחמת-האזרחים, והקומוניסטים הובסו.

אחרי-כן היו עשר שנים של שילטון הימין. כשהסתיימה, התחיל השמאל להתאושש ולעלות לשוכו. זה היה זינוק, ובזינוק זה מילאתי את אחד התפקידים המרכזיים.

היזהרו מפני המנהיגים!

השתמשתי במוסיקה. גיליתי את השיר. הבנתי שיש לו ערך אסתטי. הוא גם מבטא את העם.

יצרנו תנועה של תחייה, לא רק במישור המוסיקלי, אלא גם במישורים האחרים. יצרנו נוער פוליטי. הקמנו אירגון על שמו של לאמבראקיס. השפענו על החיים הלאומיים.

אז באה ההפיכה הצבאית של הקורלונלים, והשמאל התפצל.

תנועת-לאמבראקיס, שהייתה המנהיג שלה, לא היתה שייכת למפלגה הקומוניסטית. היו לנו קשרים עימה, אבל היינו משהו נפרד. היתה לנו תיאוריה שונה. שאפנו לתחייה לאומית. לקחנו מן המרכסיזם כמה עקרונות יסודיים — חיסול הניצול, חלוקת הרכוש. אבל היינו נגד הכירוקרטיה, נגד הקפיטליזם הממלכתי. היינו בעד ה"דמוקרטיה הישירה" — דמוקרטיה בכל תא חברתי, בכל קהילה.

ככל כפר קמו צעירים שלקחו לידיהם את היוזמה לתקן את המצב במקום. הגענו למסקנה שכדי ליצור דמוקרטיה אידיאלית, צריכים לחסל את המנהיגות. אסור שהיו מנהיגים. כתבתי אז: "היזהרו מכל מנהיג, וזה כולל גם אותי!"

זאת לא היתה התחכמות. כל האסור נות מתחילים במוסד המנהיגות. גיבשנו את הרעיונות האלה בקוני

ביטויים של העידן החדש יהיה המוסיקה.

אחרי 1950 (כשהסתיימה מילחמת-האזרחים במפלת הקומוניסטים) התחילה ההתפכחות מן האשליה. אותם האנשים הטובים שהיו איתי בבית-הסוהר, השתלבו בחברה וכבר לא היו כלי-כך טובים.

צריכים להבין את הרקע. הקומוניסטים היו נושאי התחייה ביוון. בימי המילחמה הפטריוטית הגדולה, הימין שיתף פעולה עם הנאצים. אנשי המרכז ישבו בקאהיר ונהגו כמו פונטיס פי-לאטוס. רק הקומוניסטים לחמו בתוך יוון, והם משכו אליהם את כל יסודות ההתחדשות. אבל הם לא היו מוכנים לכך. הם היו לפני כן מפלגה קטנה, בת 50 אלף איש בסך-הכל, ופיתאום הצטרפו אליהם שני מיליונים. הם לא היו מוכנים ולא היו מסוגלים לעכל את כל זה.

• שרידי הצבא היווני ישבו אז במצריים ובארץ-ישראל. וגם המלך היווני נר אז בקאהיר. מונטיסו פילאטוס, הניצב הרומי בארץ בימי חייו של ישוע, מתואר בברית החדשה כמי שרחץ את ידיו ואמר לפני הצליבה: "לא אני שפכתי את הדם הזה!"

מיקים עם אשתו מירתה. אנתנו 50 שנה ביחד!"